

Zeker weten?!

'Ik weet het zeker, ik wil dood.' Mensen met een duurzaam doodsverlangen kunnen ervoor kiezen om bewust af te zien van eten en drinken om het levenseinde te bespoedigen. Zo ook een man die recentelijk in ons hospice werd opgenomen. Hij: overtuigd van zijn wens en doorzettingsvermogen, ik: overtuigd dat hij wilsbekwaam dit besluit had genomen.

We spraken elkaar uitgebreid. Hij vertelde me waarom het leven hem niets meer te bieden had. Dat hij hierover veelvuldig had gesproken met zijn huisarts en hoe prettig deze hem had begeleid en voor ondersteuning had gezorgd. Hij vertelde dat hij, alles afwegend, had besloten te stoppen met eten en drinken. Dat hij in het hospice wilde verblijven tijdens zijn laatste dagen, om hierbij goede zorg en ondersteuning te ontvangen. Hoe opgelucht hij was dat hij nu een weg richting het einde mocht inslaan.

We gaven hem voorlichting over bewust afzien van eten en drinken. We maakten afspraken over de begeleiding, zorg en eventuele behandeling die hij zou krijgen ter symptoomverlichting. We vroegen hem wat zijn wensen zouden zijn in het geval hij zelf de regie niet meer kon voeren. Hij gaf aan dat we hem in dat geval geen eten en drinken mochten aanbieden. Hij legde zijn wensen vast in een wilsverklaring. We bespraken dat hij op zijn besluit terug kon komen. 'Dokter, dat zal niet gebeuren', zei hij me nog. Geen twijfel mogelijk. Zijn leven had hij afgerond, bezittingen weggedaan of weggegeven, zijn huis opgezegd. Dit laatste overigens tegen onze afspraken in. Maar hij wist het zeker. Het einde was welkom, hoe eerder hoe liever.

Thuis at en dronk hij al minder, nu stopte hij helemaal. Bijna twee weken hield hij het vol. Lichamelijk verzwakte hij. Toen kwam de twijfel: de omgeving van het hospice, het contact met anderen, de verhalen die hij hoorde en las over hoe mooi het leven kan zijn... Hij wilde blijven leven, hij wist het zeker. We hielpen hem om weer aan te sterken.

In mijn hoofd zaten zoveel vragen waarop ik niet direct antwoord wist. Ik twijfelde. Was dit te voorzien geweest? En hoe nu verder? Wat was er nodig om deze levenslust te behouden? Waar kon hij naartoe?

We organiseerden een multidisciplinair overleg. Het lukte maatschappelijk werk om de huuropzeggings van de woning ongedaan te maken. Een klein netwerk hielp deze woning weer in te richten.

Hij is weer thuis waar hij onder andere door zijn huisarts en maatschappelijk werk intensief begeleid wordt. Hij merkt dat zijn energieniveau nog niet het oude is. Is snel vermoeid. Hij is nog zoekende in het leven. Misschien wel zoals hij dat eerder ook was? Een doodswens heeft hij niet meer. Met een goed gevoel kijkt hij terug op de tijd in het hospice.

Wat ik zeker weet? Hij leeft op zijn eigen manier...

Lienke Hendriks,

specialist ouderengeneeskunde in opleiding tot kaderarts palliatieve zorg